

Λιγότερο συχνά εμφανίζονται οι πήλινες σαρκοφάγοι, άλλοτε απλές, άλλοτε με ζωγραφικές παραστάσεις στο χείλος - Κλαζομενικού τύπου - και συχνότερα με ανάγλυφο ιωνικό κυμάτιο στα πλαϊνά του χείλους τους.

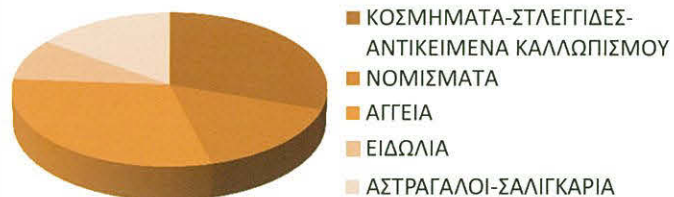
Οι κεραμίδες που τις καλύπτουν διαμορφώνουν συνήθως καμπυλωτή ή αετωματική επιστέγαση.

Σπανιότερη είναι η παρουσία των κιβωτιόσχημων τάφων, από τους οποίους οι κτιστοί σχετίζονται με τη χρήση του νεκροταφείου στη Ρωμαϊκή εποχή.

Σε πολλές περιπτώσεις και με την πάροδο του χρόνου, με αισθητά φθίνουσα πορεία, παρατηρήθηκε το έθιμο της καύσης των νεκρών. Η καύση, που σαν ταφικό έθιμο, επιβιώνει πιθανότατα από την ομηρική ηρωική εποχή, πραγματοποιείται συνήθως σε λάκκους, (ατλούς ή επενδεδυμένους με πλιθιά), ενώ σε λιγοστές περιπτώσεις έχουν βρεθεί και τα τεφροδόχα αγγεία, στα οποία τοποθετήθηκε εκ των υστέρων, η τέφρα και τα καμένα οστά του νεκρού.

ΚΤΕΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 28.

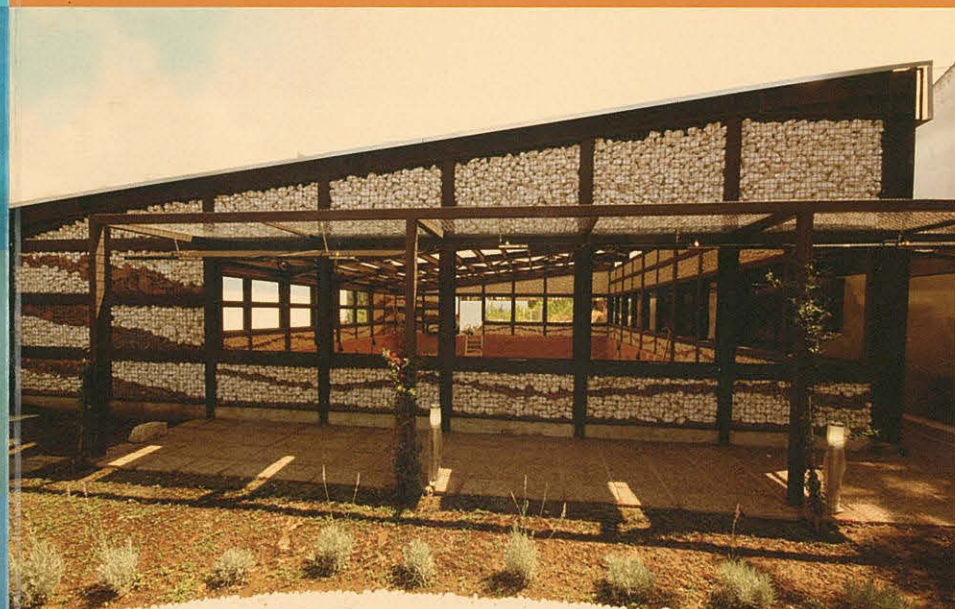
Τα κτερίσματα, που συνόδευαν τους νεκρούς στην άλλη ζωή, ήταν συνήθως πήλινα αγγεία, ειδώλια, νομίσματα και κοσμήματα. Η θέση των κτερισμάτων δεν ήταν πάντοτε η ίδια και η ποσότητα ή ο πλούτος τους δεν σχετίζεται με τον τύπο του τάφου, αλλά με την πραγματική ή επιθυμητή κοινωνική θέση του νεκρού.

Εισηγμένα και τοπικής παραγωγής αγγεία αντιπροσωπεύονται σε όλες τις περιόδους του νεκροταφείου, ενώ τα κορινθιακά προτιμούνται στην αρχαϊκή και τα αττικά στην κλασική περίοδο. Τα ειδώλια τοποθετούνται συνήθως στο στήθος και κοσμούν κυρίως τις παιδικές και τις γυναικείες ταφές. Επίχρυσα στεφάνια, χρυσά και ασημένια κοσμήματα εντοπίστηκαν σε αρκετές περιπτώσεις στις θέσεις στις οποίες είχαν φορεθεί, ενώ ο «Χαρώνειος οβολός», στο στόμα των νεκρών, χαρακτηρίζει πολλές ταφές του 4ου π.Χ. αιώνα κυρίως. Τις ταφές των παιδιών συνοδεύουν σχεδόν πάντα οστέινοι αστράγαλοι, τους οποίους χρησιμοποιούσαν ως παιχνίδι.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
 ΙΣΤ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΚΕΛΥΦΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΧΑΙΟΥ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΥ ΑΚΑΝΘΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΙΕΡΙΣΣΟΣ 2013

ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Ακανθος, «... ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τοῦ Ἄθω κειμένη πόλις, Ἀνδρίων κτίσμα, ἀφ' ἧς συχνοὶ καὶ τὸν κόλπον Ἀκάνθιον καλοῦσι.», ιδρύθηκε σε κόλπο της ανατολικής Χαλκιδικής, στα μέσα του 7ου π.Χ αιώνα, από Ανδρίους αποίκους, οι οποίοι ίδρυσαν ταυτόχρονα άλλες τρεις αποικίες: την Αργίλο, τη Σάνη και τα Στάγειρα.

Το όνομά της οφείλεται πιθανότατα στην οργιώδη βλάστηση των αγκαθίων της περιοχής, ενώ η μετονομασία της σε Ιερισσό πρέπει να σχετίζεται με τη λατινική μετάφραση της λέξης Ἀκανθος > cerissus > Ερισσός > Ιερισσός.

Από τις λιγοστές αναφορές των αρχαίων πηγών για τη θέση και την εμπλοκή της πόλης στα ιστορικά γεγονότα της αρχαίας Ελλάδας (Ηρόδοτος: Ζ, 126, Θουκυδίδης: IV,84,1, Ξενοφών: V,II,11, Στράβων: VII,31E, Πλούταρχος: Ελληνικά ζητήματα 30, Διόδωρος: XII, 68) μαθαίνουμε ότι η Ακανθος υποτάχθηκε στους Πέρσες κατά τη διάρκεια των Μηδικών πολέμων.

Αρχικά, αποτέλεσε έδρα του Μαρδόνιου και κατόπιν του Ξέρξη, όταν ο δεύτερος εγκαταστάθηκε στην περιοχή, για να επιβλέψει τη διάνοιξη της διώρυγας (που σήμερα εντοπίζεται στην περιοχή των Νέων Ρόδων), προκειμένου να οδηγηθεί ο στόλος του με ασφάλεια στη νότια Ελλάδα, αποφεύγοντας τον περίπλοκο της χερσονήσου του Αθω. Στην περιοχή αυτή, δέκα χρόνια νωρίτερα, ο περσικός στόλος είχε πάθει μεγάλη καταστροφή, λόγω σφοδρής θαλασσοταραχής. Μετά τη λήξη των πολέμων και τη νίκη των Ελλήνων, η Ακανθος προσχώρησε στην Αθηναϊκή συμμαχία, με την υποχρέωση καταβολής μικρής χρηματικής εισφοράς (3 τάλαντα).

Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404 π.Χ.), είναι από τις πρώτες πόλεις της Χαλκιδικής που αποστατεί και συμμαχεί με τους Σπαρτιάτες. Με τη Νικίειο ειρήνη (421-420 π.Χ.) πολλές πόλεις της Χαλκιδικής παραχωρήθηκαν στους Αθηναίους και κάποιες, όπως η Ακανθος, με καταβολή φόρου, διατήρησαν την ανεξαρτησία τους.

Στις αρχές του 4ου π.Χ. αι., η Ακανθος αντιτάσσεται στην Ολυνθιακή Συμπολιτεία και συμπράττει με το συνασπισμό των πόλεων της Χαλκιδικής, που βρίσκονται υπό τη σπαρτιατική κηδεμονία. Ακολουθεί μια περίοδος αυτονομίας και το 348 π.Χ., όταν ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος ο Β' κατέστρεψε την Ολυνθο, η Ακανθος κατακτάται και ενσωματώνεται στο μακεδονικό βασίλειο. Αργότερα, το 200 π.Χ., σύμφωνα με τον Λίβιο (31.45), λεηλατείται από τους Ρωμαίους, συνεχίζει ωστόσο να ευημερεί και κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής κυριαρχίας, όταν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Ρωμαίοι, που οργανώθηκαν σε συλλογικό σώμα.

Μέσα από συγκρούσεις και συνεχείς επιδρομές, η πόλη συνεχίζει τη ζωή της και κατά τους μετέπειτα Βυζαντινούς χρόνους, ενώ ο καταστροφικός σεισμός του 1932 αναγκάζει τους κατοίκους να μετακινηθούν προς την ακτή, στην περιοχή του αρχαίου νεκροταφείου.

Ο αρχαίος οικισμός καταλαμβάνει έκταση 560 στρέμματα και απλώνεται στους τρεις λόφους, στα ΝΑ του σημερινού οικισμού της Ιερισσού. Το φυσικά προστατευμένο λιμάνι της, η θέση του απέναντι από τα θρακικά παράλια, οι εύφορες εκτάσεις της, πλούσιες σε μεταλλεύματα και δάση, οδήγησαν στην ανάπτυξη της πόλης κατά την αρχαιότητα, και την κατέστησαν εμπορικό κέντρο με ισχυρό οικονομικό υπόβαθρο. Τις εμπορικές συναλλαγές της μαρτυρούν η μεγάλη τοπική παραγωγή αμφορέων, για τη μεταφορά του ξακουστού κρασιού της, η εισηγμένη κεραμική, καθώς και οι νομισματικοί θησαυροί της, που εντοπίστηκαν σε περιοχές του ευρύτερου μεσογειακού χώρου.

Το νεκροταφείο, η συστηματική ανασκαφική έρευνα του οποίου ξεκίνησε το 1973, και συνεχίζεται ως σήμερα, καταλαμβάνει έκταση πάνω από 60 στρέμματα. Ο αριθμός των τάφων που ερευνήθηκε, ξεπερνά τις 13.000.

ΤΟ ΕΡΓΟ

Το οικόπεδο στο οποίο πραγματοποιήθηκε το έργο «Κέλυφος προστασίας και ανάδειξης τμήματος του αρχαίου νεκροταφείου της Ακάνθου Χαλκιδικής», παραχωρήθηκε το 1994, από το Δήμο Ιερισσού στην ΙΣΤ' ΕΠΚΑ.

Το έργο εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό πρόγραμμα Μακεδονίας – Θράκης (2007-2013) και υλοποιήθηκε με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

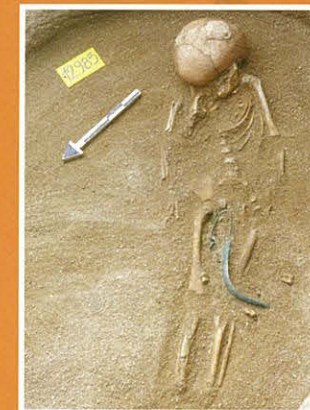
Σκοπός του έργου ήταν να αποκαλυφθεί και να παρουσιασθεί στο κοινό ένα μικρό, έστω, τμήμα του νεκροταφείου της αρχαίας Ακάνθου, το οποίο να παραμείνει όπως ανασκάφηκε στη θέση του (in situ) και να προστατεύεται με ένα κέλυφος το οποίο θα πρέπει να λειτουργεί και να σημαίνει, με διακριτικό τρόπο, το δημόσιο πολιτιστικό του χαρακτήρα ανταποκρινόμενο στις ανάγκες της σύγχρονης αισθητικής.

Το στέγαστρο κατασκευάστηκε προτού αποκαλυφθούν οι αρχαιότητες για να κρατηθεί η εικόνα της ανασκαφής όσο το δυνατόν πιο αυθεντική και να αποφευχθούν τυχόν φθορές των ευρημάτων από τις εργασίες κατασκευής.

Ο σχεδιασμός του στεγάστρου είχε στόχους, την ασφάλεια και την προστασία των ευρημάτων από καιρικές συνθήκες, τον φυσικό φωτισμό και αερισμό του χώρου και την εξασφάλιση της απρόσκοπτης θέασης από τους επισκέπτες.

Το οικόπεδο με αρ. 28, βρίσκεται κοντά στο ΒΔ όριο του αρχαίου νεκροταφείου και κατά την έρευνά του εντοπίστηκαν συνολικά 163 τάφοι. Οι ταφές εντοπίζονται σε τρία επάλληλα επίπεδα, χρονολογούνται από την αρχαϊκή ως την ελληνιστική περίοδο και ανήκουν σε όλους τους γνωστούς τύπους της αρχαιότητας.

Συχνότεροι είναι οι λακκοειδείς τάφοι (άλλοτε απλοί και άλλοτε επενδεδυμένοι με πηλόχωμα). Πολλές φορές η θέση τους σημειώνταν από απλές πέτρες και σπανίως με επιτύμβιες στήλες. Καρφιά, που συχνά εντοπίζονται γύρω από το σκελετό, δηλώνουν ότι οι νεκροί τοποθετούνταν πολλές φορές σε ξύλινα φορεία.

Οι εγχυτρισμοί, η τοποθέτηση δηλαδή των νεκρών σε αγγεία, (όπως αμφορείς, μικρά πιθάρια, υδρίες και χύτρες), αποτελούν τον κύριο τρόπο ενταφιασμού παιδιών. Αντίθετα, στα μεγάλων διαστάσεων ταφικά πιθάρια, τοποθετούνται συνήθως ενήλικες. Όλα τα παραπάνω αγγεία, προέρχονται τόσο από τοπικά εργαστήρια, όσο και από εργαστήρια του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου.

Μεγάλη είναι η παρουσία των κεραμοσκεπών τάφων όπου οι κεραμίδες κάλυπταν με τη μορφή στέγης το σώμα παιδιών και ενηλίκων, ενώ σε βρεφικές ταφές στενοί καλυπτήρες χρησιμοποιούνταν ως δάπεδο και ως κάλυμμα.

